

ներկայացուցիչ չունի քննական դարձանակ հայե-
րէնի մէջ, Ագաթանգեղոսի այստեղ (նր. տպ.
էջ 70) իրբեւ ոչ ընտիր պէտք էր օժիտ օրի-
նականորէն այս տալ ընթերցուածով փոխանակել
(էջ 128). — Նուազականներու մասին յայտ-
նուած աննպատակ կարծեաց (էջ 32) ձիշդ հա-
կառակը կարելի է հաստատել. — ուրախ ենք
որ Հայերէնագետը տարաբայ տեսլի յայտնուած
«այրուձին» շաղկապող «ի հայազատութեան
մասին (էջ 42), այս խնդրով կը զբաղենք ու-
րիշ առթիւ. — էջ 55, բառէ բառին բացա-
ռականը կը համարուի բառով, որ իրբեւ օրինակ
կը ծառայէ նաեւ բեռն, բառ, բառ, բառ եւ
այլն բառերու բացառականը կերտելու՝ ուստի
բեռն, բառ, բառ, բառ, որ ուղիղ չէ, հարկ
չկայ օրինակներ յառաջ բերելու. — «Դիւրին
իցէ երկուք եւ երկուք անցանել քան յարինացն
միջ իշխանիցն անկանել», Ղուկ. ԺԶ, 17. Դի-
ւանքը կարծես որ բաւական ըլլայ նոսրա-
գիր բացարձակ սեռական համարելու (էջ 73), յոյս
accusativus cum infinitivo (τὸν οὐρανὸν καὶ
τὴν γῆν παρελθεῖν ... μίαν κεραίαν πεσεῖν)
հայերէնի մէջ ըստ օրինի հարկ է որ dativus
cum infinitivoով ներկայանայ, հետեւաբար
խնդրական հաստատել պէտք է փոխադրել
էջ 77 եւ նշանադրել «եղեւ անշուք իմ»
(= διαπορευεσθαὶ αὐτόν), «իշխան յաղաւթ»
(= ἐν τῷ προσευχεσθαι αὐτόν) նախագաւառ-
ութիւններու հետ, տարափոխելով միջի կանոնա-
դրութեան վրայ. — «Չայս տեսք, նշանակելով
թէ որով մահու մեռանելը իցէ», հոս թէ աւել-
տարանի որ հրատարակութեան անուանել է այս
եղծ ընթերցումով, չեմ գիտեր, Զօհրատի
կրնայէ գաւառական ձեւը՝ նշանակելու:

Այս գիտողութիւնները կը ցանկանք յան-
ձնել հոյակապ Հայերէնագետին ազնիւ ուշա-
գրութեան, շնորհակալութիւն յայտնելով միան-
գամայն իրեն այս շատ յաջող ձեռնարկութեան
համար, որ այսուհետեւ պիտի ըլլայ յարմարա-
գոյն միջոցը՝ հայ լեզուի եւ մասնագրութեան
բարգաւաճման համար եւրոպացի կիրթ մշակ-
ներ սիրաշահելու:

Հ. Մ. ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

Leben des heiligen Athanasius des Grossen. Von
Dr. Friedrich Lauchert. Köln, Heinrich Theissing,
1911, 8°, S. VIII + 162.

Աղբիւրներու հոյակապ հայրապետին՝
Մեծին Աթանասի անունը եւ հարմար ինչպէս
Արեւելք եւ Արեւմուտք, նշանակէ ի Հայս հին

դարերէն սկսեալ հնուած է պարծանք, իր
անունը եւ մեծութիւնը յարգողներէն էին
Հայք արդէն այն բողոքէն ի վեր, երբ նա առա-
ջին անգամ ապարկեց կու գար իւր երկու-
սարգական առուգութեան մէջ, եւ իւր մեծու-
թիւնը կ'երեւցնէր բազմաթիւ ակնաւոր օժե-
լոց առջեւ ի Նիկիայ (325), Այդ ընտրելոց
թուին մէջ Աթանասի մեծութեան վրայ քնն-
չացողներէն մին էր նաեւ Ս. Արիստակէս, Ս.
Լուսաւորէի որդին եւ Հայրապետական փոխին
վրայ երկրորդ յաջորդը, Հայ պատգամաւորու-
թեան Նիկիայէն ի դարձին՝ անշուշտ Հայաստան
առաջին դրուատիքն Աթանասի մասին լուսեցաւ:
Այդ դարէն ի վեր Հայ սիրտը միշտ խոնարհած
միայն Աթանաս անուան առջեւ: Արիստակէսը
մահ չկրցաւ գտնել ի Հայս:

Գեղեցիկ գործ մը պիտի ըլլար, ուսումնա-
սիրել առանձինն Մեծին Աթանասի գիրքը Հայ
աստուածաբանական գրականութեան մէջ, Ար-
դէն Ե. Գարու վերջերը կը գտնենք հայադուած
Աթանասի ճառերէն շատերը (ըստ մեծի մասին
հրտ. Վենետիկ 1899), իսկ իրեն ընծայուած
Հանգանակին կը պատահէր նոյն իսկ Ե. Գարու
սկիզբները:

Դժբախտաբար որչափ որ առատ Նիւթ
ուրիշ իր գրուածոց մասին, շատ քիչ բան
տուած են մեզ Հայք իր կենսագրութիւնէն:
Փոքրիկ գրութեամբ մը միայն՝ Տիմոթէոսի
անունը կրող համառու վարքով ծանօթ եղած
է Աթանասի վարքը Հայոց. ինչ ինչ նաեւ
Ե. Գարու եւ Սկրատի պատմագրութիւն-
ներէն:

Թէեւ խոստովանելու է որ նաեւ Յոյնք
չեն տուած ընդարձակագոյն կենսագրութիւն
մը, այնպէս որ Մեծին Աթանասի վարքն եւ
գործունէութիւնը կը միայն ուսումնասիրել իւր
գրուածներէն եւ ժամանակակից յիշատակա-
բաններէն:

Այս ուղղութեամբ շատ գեղեցիկ գործ
մը ծանօթ էր գիտուն Möhler-ի գրէն (տպ.
Մայնց, 1827 եւ 1844), Նոյնը այժմ աւելի
հակիրճ համառոտութեան մէջ կ'ընծայէ մեզի
Դկա. Լաուրերտ առաջնակարգ Վերդերը Ս-
Լուսին Մեծին, Հոս հակառակ իւր համառոտու-
թեան՝ կը ներկայացուի Աթանաս իր բովան-
դակ մեծութեամբ թէ իրբեւ արթուն եւ ան-
ձնանուէր հովիւ Բերիտոսի հետ, եւ թէ իրբեւ
կորովաբան մասնագիր յառուածաբանական-
փնտրանքի ապարկեղ մէջ ընդգէմ Արիստակէս,
Աթանաս ծնած է իրր 295 Աղբիւրներէն,

տեղեղն պատրիարք օծուած՝ 328, Յունիս 8
† 373, Մայիս 2)։

Մեծին Աթանասի ամբողջ կենսոյ կռիւ
եղաւ ընդդէմ Արիոսեանց, Եւոքսեանց, Ան-
մեանց եւ այլ նման հերձուածոց։ Արիոսեանց
դէմ առաջին անգիւնեան հանդիպացաւ Աթանաս
առէկն ի սկզբան եւ իւր 60ամեայ պատերազմը
տեսաւ պսակուած՝ հերձուածին քայքայմամբ։
Թէեւ ի սկզբան առանձին էր կոռնիս հրատապ
խառնման ժամանակ, բայց տեսաւ ապա իւր
շուրջը երիտասարդ ոյժեր՝ յանձին Գրիգոր
Աստուածաբանի, Նիսացոյ, Բարսղի եւ այլոց,
որոնք շարունակեցին իւր գործը մինչեւ ի սպառ
քայքայում հերձուածին։

Աթանաս իրեւա յայսպիսի կը հանդիսանայ
իւր դարուն եկեղեցական պատմութեան ծնին,
որուն շուրջն կը բոլորին բոլոր ինդիդը. անոր
համար ալ իւր գործունէութեան պատկերը
պատկերն է միանգամայն իւր դարուն։ Այս
պատճառաւ ալ շատ թեր ու դէմ քննութեանց
ենթարկուած է այն այլեւայլ ժամանակները,
Դկոս, Լաուրենտիոս այս փոքրիկ աշխատութեան
գլխաւոր արժեքներէն մին է այդ քննու-
թեանց արդիւնքն խտացնել ամփոփ տեսու-
թեամբ։ Բշ միայն ընդամայն կը յանձնարարենք
այս գործը ամեն անոց, որոնք կը հետաքրքրուին
մասնաւորապէս Աթանասով եւ ընդհանրապէս
Դ. դարու եկեղ. պատմութեամբ, այլ եւ կը
ուղշանք տեսնել զայն հայերէն թարգմանու-
թեամբ, այսու աւելի ընդարձակ շրջանակի ծա-
նօթանալու կարեւոր անձնաւորութիւն։

Հ. Ն. Ա.

ԱՅԼԵՒԱՅԻՔ

1. Կարեւոր պահանջանկներ։ — Չեռ.
Մայր Աթոռի Մատեն. 526 ըստ Կարեւորան ցու-
ցակի, իսկ ըստ վերջին Մեսրոպեան ցուցակա-
համարի՝ 228.

Գիրքն է՝ ԸՊԻՏՈՒՄՆԱՆ ԴԵՐԻՒՄ ԸՆԴԵՐԿՈՒՄ,
որ պարունակում է ուրիշ նիւթեր եւս, մեծ
մասամբ կանոններ։ Չեռ. մեծութ. 18X14X5
թուղթ բամբակեայ. բարձրագիր. թուական
գրչթ. 92 = 1457, տեղ, եւս. "ի սէ անապա-
սիս դե | րձկոյ ընդ հովանեաւ սէ թոր | ոսու.
ձեռամբ սիմէոն անարժ | ան կրաւնօրի..."

Սկզբում եւ վերջում իրեւա պահանջանկ
կան մագաղանայ թերթեր, սկզբում մի մեծ
թերթ ծառուած երկուսի. իսկ վերջում կես
թերթ, որ կրում է ԿՈՆԿ. Ա. 14 "ի մէջ տու-
նջման եւ | ի մէջ գիշերոյ. եւս, մինչեւ 17
"Եւ եգ զնոսա ան ի հաստատութեան երկնից."
միեւնոյն թերթի միեւնոյն երեսի վրայ երկրորդ
էջի տողերի առաջին տառերն են միայն միացել,
միւս երեսը սկսում է միեւնոյն գլխի համ.
27ից | պատկեր իւր ըստ պատ | կերի ար-
արար զնա. և վերջանում համ. 29ի հե-
տեւեալ բառերով. "...էտու ձեզ զամբ | նայն
խոտ սերման |".

Սկզբի պահանջանկը պարունակում է
Գործ. Ե. 23 "...եւ լցաւ նորա քառաս-
նամայ | ժամանակ..." — Ը. 1 "...ի գե...
(կարուած է) Լրեւստանի եւ Սյամարի |".

Երկու կողմի պահանջանկներն էլ գրուած
են փոքր երկամագրով եւ տարբեր ձեռքերով,
թէեւ զանազանութիւնն իսկոյն աւելի ընկնելու
շափ մեծ չէ։ Գրութեան թուականները անյայտ
են։ Սկզբի պահանջանկի վերջին էջերից մեկում
պատահում ենք Գործք Առ. Է. 43ում յի-
շատակուած "զատողն աստուածոյն հոնմիայ,
(ըստ Ջօհրպեան հրատարակութեան) դար-
ձուածքի մէջ ԽԻՆՈՒՅՈՅ մամողական ուղղա-
գրութեան։ Միեւնոյն պահանջանկի վրայ պա-
տահում են նաեւ երկուսն ուղղագրութեան,
որ հաստատում է ուրիշ հին ձեռագրե-
րից եւս։

Չմոռանամ նկատել, որ սոյն երկու պահ-
անջանկների վրայ կան ուղղագրութեան յայտնի
սխալներ եւս, ինչպէս (սկզբի պահ.) ԵԼԷ,
ԽԻՆՈՒՅԻ (վերջն պահ.) ԽԻՆԵԳԷ, ԳՊԻՆԵԷ, եւս։

Ս. Ընդհանր. 20 Մարտ 1913։

ՄԵՍՐՈՊ Զ. ՄԵՍՐՈՊԵԱՆՍ

2. Դիտողութիւն կրկնագիր Ագա-
թանգեղոսի ապագրութեան առթիւ։ —
ՀԱՆԴԻՄԻ Թուոնար թուին մէջ (էջ 1)
Հ. Աճառեան "Քննութիւն կրկնագիր Ագա-
թանգեղոսի, վերնագրով գեղեցիկ ուսում-
նասիրութիւն մը գրած էր, "Թուարձան, ի
մէջ իմ հրատարակած նոյն կրկնագրին
վրայ։

Նրկնագրին ապագրութեան միջոցին
բացակայ կը գտնուէի եւ կարելի չէրաւ